

380

Octubre 2014 • revista mensual
Any 35è • PVP 3,00 €
edita Fundació Roca i Galès

cooperació

CATALANA

Pràctica cooperativa

Les nostres cooperatives: **Hortec Sccl.**

Entrevista: **Núria Esteve, Presidenta Honor Fundació Roca i Galès.**

ISSN 1133-8415

9 771133 841150

*Referent
Cooperatiu Català en
Prevenció de Riscos
Laborals*

*Nou servei
Vigilància
de la Salut*

*Totes les especialitats
preventives.
A tot Catalunya*

SePrA
servei de prevenció

www.sepra.cat

T. 93 457 41 45
Trinxant 98-100, 08026 Barcelona sepra@sepra.es

Servei de Prevenció Aliè acreditat en totes les especialitats (SP-063-B)

ASSIGEM
SERVEIS EMPRESARIALS

Assessorament i gestió integral especialitzada en
COOPERATIVES, FUNDACIONS
i ENTITATS NO LUCRATIVES

- Comptabilitat, aplicació Pla Comptable, seccions, tancament, Comptes Anuals.
- Obligacions tributàries, Declaracions periòdiques, Impost Societats, Requeriments, Inspeccions, etc.
- Nòmines, Seguretat social, problemàtica laboral, sancions, acomiadaments, etc.
- Temes socials, Assemblees, seccions, constitució i canvis en òrgans d'administració, mediació en situacions conflictives, etc.
- Temes jurídics, contractes, adaptació estatuts, revisió de la gestió tributària, regularització Registres: Cooperatives, Propietat, etc.

PROTECCIÓ DE DADES, Document de Seguretat, inscripció Agència Protecció de Dades

ASSIGEM Serveis Empresarials, Scll
Girona, 38, 1r 2a - 08010 Barcelona
Tel. 932 652 285 - Fax 932 325 613

“un servei jurídic compromès i de qualitat”

 Col·lectiu Ronda
ASSESSORIA JURÍDICA LABORAL ECONÒMICA SOCIAL

Barcelona - Cerdanyola - Granollers
Mataró - Mollet del Vallès - Rubí
despatxos associats:
Girona - Lleida - Tarragona - Tortosa - Vilafranca del P.

www.cronda.coop
crondaweb@cronda.coop

Cooperativisme i economia social

- Assessorament integral a cooperatives, associacions, fundacions i altres entitats d'economia social
- Autoocupació i plans d'empresa
- Consultoria i auditoria
- Mediació en conflictes societaris

Drets de les persones i els col·lectius

- Dret civil, penal i administratiu
- Dret de família
- Separacions, divorcis
- Danys i perjudicis
- Accidents de circulació i de treball
- Arrendaments
- Dret fiscal
- Habitatge, urbanisme i medi ambient
- Estrangeria
- Violència de gènere

Defensa dels treballadors/es

- Assessorament laboral i Seguretat Social
- Acomiadaments
- Reclamacions
- Dret sindical
- Regulació d'ocupació
- Negociació col·lectiva
- Pensions
- Accidents i prevenció de riscos laborals
- Malalties professionals
- Plans de pensions

SUMARI

4 / TORNAVEU

Ramon Bastida, professor universitari.

5 / EDITORIAL

Pràctica cooperativa

6 / EL NOSTRE MÓN

Agnès Giner

9 / COOPERATIVES CATALUNYA

Reflexions per a l'any 2015

Confederació de Cooperatives de Catalunya

10 / LES NOSTRES COOPERATIVES

Hortec, agricultura ecològica per un món millor.

Pep Valenzuela

Aquesta cooperativa agrària atípica es dedica a la comercialització i distribució de productes ecològics, des de fa més de vint anys. En seu creixement anual del 8% de mitjana, manifesta l'augment de demanda de productes ecològics i de proximitat.

13 / ENTREVISTA

Núria Esteve, Presidenta d'Honor de la Fundació Roca i Galès

Montse Pallarès

Havent estat durant 32 anys membre del patronat de la Fundació Roca i Galès, i Presidenta durant 16 anys, Núria Esteve n'ha estat nomenada Presidenta d'Honor. Parlem de la seva dilatada experiència al capdavant de l'entitat així com de la seva ferma i apassionada convicció cooperativista.

17 / COOPERATIVISME D'HABITATGE

Cooperativa La Borda. Quan la lluita transforma l'especulació en habitatge digne

Montse Pallarès

20 / ECONOMIA COOPERATIVA

Cooperativa Safrà de les Garrigues

Aura Dalmau

22 / LEGISLACIÓ COOPERATIVA

Reptes legislatius del cooperativisme

David Cos

24 / OPINIÓ

Bona feina

Esteve Puigferrat

25 / RESSENYA

Albert Talavera Sabater. Un lideratge ambiciós, malaguanyat

Valentí Gual

26 / BIBLIOTECA

Donació de llibres

Retalls

Elisenda Dunyó

CRÈDITS

Editora Fundació Roca i Galès Redacció i Administració Aragó, 281, 1r 1a 08009 Barcelona
Tel. 93 215 48 70 - Fax 93 487 32 83 - cc@rocagales.cat - www.rocagales.cat

Coordinació Agnès Giner. Consell de Redacció Margarida Colomer, Miquel Corna, Enric Dalmau, Raimon Gassiot, Agnès Giner, Joan Josep González, Ma. Lluïsa Navarro, Jordi París, Joseba Polanco, Esteve Puigferrat, Olga Ruiz i Quim Sicília. Els autors són responsables dels articles signats. Ni la direcció de la revista ni els editors comparteixen per força les opinions que puguin reflectir els textos aquí inscrits. Foto portada: Brins i flor del safrà © Angie-Flickr.

Disseny, maquetació i impressió El Tinter, SAL (empresa certificada EMAS) Dipòsit legal B-22.283/80 I.S.S.N. 1133-8415. Aquesta revista ha estat impresa sobre paper certificat FSC® i amb tintes provinents d'olis vegetals

Amb el suport de:

Un parell de preguntes (que en són tres) a Ramon Bastida Vialcanet (la Pobla de Segur, 1979), professor universitari de comptabilitat i finances

Què li sembla atractiu del cooperativisme?

Un dels aspectes que valoro més del cooperativisme són les persones que en formen part. En els darrers anys, he pogut conèixer persones convençudes dels avantatges que porta associat el model cooperatiu. Algunes d'aquestes persones han dedicat tota la seva vida al cooperativisme i encara hi continuen treballant. Són persones amb un marcat esperit emprenedor que constantment pensen en noves accions per posar en valor les cooperatives i el moviment cooperatiu. Crec que constitueixen uns dels actius més importants del cooperativisme, i no hauríem de

deixar-los perdre. En aquest sentit, crec que és important inculcar aquest esperit a les noves generacions perquè el cooperativisme sigui un model que es mantingui en el temps. Un altre element molt positiu del cooperativisme són els valors de responsabilitat social que porta implícits, que són molt importants a l'hora de fer empresa. En són exemple, entre d'altres, la presa de decisions segons el model "un home, un vot" i la reinversió dels beneficis en formació dels treballadors. Crec que val la pena mantenir i protegir aquests valors, ja que són uns dels aspectes diferencials de la cooperativa enfront d'altres tipus de societats.

Què li sembla molest del cooperativisme?

Una de les coses que més em preocupen del cooperativisme és que tot sovint es dóna prioritat al curt termini en la presa de decisions. En diversos estudis que hem realitzat al Servei d'Estudis i Projectes (SEP) de la Fundació Roca i Galès, hem detectat que les cooperatives estan molt poc capitalitzades. Això s'ex-

plica perquè els socis prefereixen repartir-se entre ells els excedents a reinvertir-los en la cooperativa. I crec que aquesta decisió afavoreix els socis a curt termini però els perjudica a mitjà i llarg termini. És molt important animar els socis perquè inverteixin en les cooperatives i les facin més sòlides i així puguin competir amb igualtat de condicions amb la resta d'empreses.

Què pensa de la intercooperació?

Crec que la intercooperació és un factor clau per al desenvolupament del cooperativisme. Actualment, les empreses tendeixen a col·laborar entre elles per poder disposar de millors productes i serveis sense haver d'invertir grans quantitats de diners. En moments d'escassetat de finançament, la intercooperació permet desenvolupar projectes sense que sigui indispensable disposar de gaires recursos econòmics. Es tracta

d'establir relacions win-win per mitjà de les quals totes les parts hi surtin guanyant. Aquest és un model que ja es va practicant en l'àmbit cooperatiu, però potser encara es podria potenciar més. En aquest sentit, es podria aprofitar la intercooperació per a millorar la distribució i la venda dels productes de les cooperatives agràries a Barcelona i en altres grans ciutats. O també es podrien establir acords comercials entre cooperatives per a exportar i importar productes, etc.

Pràctica cooperativa

El nostre recorregut habitual pel món cooperatiu, l'iniciem en aquest número reportant l'experiència d'una cooperativa de comercialització i distribució de productes ecològics. Nascuda de la tradició d'un grup de productors d'agricultura ecològica, fa més de vint anys que desplega una intensa i coherent **pràctica cooperativa**.

Seguidament transcrivim la conversa que hem mantingut amb Núria Esteve i Rufié, la recentment homenajada Presidenta d'Honor de la Fundació Roca i Galès, sobre la seva extensa labor al Patronat de la Fundació durant

trenta-dos anys com a membre i durant setze com a presidenta. Una fructífera **pràctica cooperativa** que es fonamenta en la ferma convicció que les cooperatives construeixen un món millor.

I, finalment, presentem dos projectes cooperatius nous: La Borda, una cooperativa d'habitatges en cessió d'ús, i Safrà de les Garrigues, la primera i única cooperativa de safrà tant a Catalunya com al conjunt d'Espanya. Projectes nous de trinca, però amb una àmplia **pràctica cooperativa** per part dels seus socis. ■

LACOBERTA/ La intensa fase de floració de la planta del safrà durant el mes d'octubre il·lustra la també intensa **pràctica cooperativa** de les cooperatives que hem visitat.
Foto: Brins i flor del safrà © Angie-Flickr.

Mor el professor José Barea

El passat 7 de setembre, va morir, als noranta-un anys, el professor José Barea Tejeiro, president de la Comissió Científica d'Economia Social i Cooperativa de CIRIEC-Espanya i codirector de l'Observatori Espanyol de l'Economia Social.

Barea va exercir una prolífica labor acadèmica i va ocupar alts càrrecs en l'administració pública, entre els quals hi han el de secretari d'Estat de la Seguretat Social i el de director de l'Oficina Pressupostària de la Presidència del Govern.

Fins a fa pocs mesos, va mantenir la seva tasca de divulgació i recerca sobre temes econòmics de diversa índole, com ara l'economia social, i va participar en l'última reunió de la revista científica CIRIEC-Espanya, *Revista d'Economia Pública, Social i Cooperativa*, de la qual també era director associat.

Amb una llarga trajectòria científica, el mateix Barea destacava la seva etapa dedicada a l'economia social quan ostentava la presidència de la Comissió Científica d'Economia Social i Cooperativa del CIRIEC-Espanya. José Luis Monzón recorda que a José Barea "li devem la primera definició clara i rigorosa d'un concepte d'economia social que pugui ser utilitzat adequadament pels sistemes internacionals de comptabilitat nacional".

Així mateix, Barea va tenir un paper excepcional en la creació de la secció espanyola del CIRIEC i en la seva consolidació com una institució científica de prestigi, gràcies a la seva autoritat científica. ■

Inauguració de la nova planta de Roba Amiga

El projecte neix de la unió de tres entitats socials especialitzades en la recollida i tractament de la roba: la Cooperativa Roba Amiga, la Fundació Formació i Treball, la Coordinadora Contra la Marginació de Cornellà de Llobregat. Les tres entitats sense ànim de lucre han constituït Roba Amiga, Empresa d'Inserció (ROBA AMIGA EI), organització que serà l'encarregada de gestionar la nova planta.

La posada en funcionament d'aquesta planta permet avançar un pas més en l'objectiu de modernitzar el sector de la recuperació i el reciclatge de la roba en termes d'eficiència i rendibilitat, reduint al màxim el residu que finalment es destrueix, mitjançant un model sostenible que promou la consolidació d'una estructura productiva estable i integradora de persones en risc d'exclusió social que treballen pel medi ambient.

La concreció d'aquestes finalitats es plasma en la gestió integral del residu, ja que es redueix el rebuig donant una altra vida als teixits que fins ara es destrüïen i que encara tenen valor material; aquests ara es destinen al reciclatge en forma de matèria primera per a la fabricació de filatures, borres, feltres, farciments o aïllaments bioclimàtics. Amb aquesta optimització del procés s'ha aconseguit reduir el percentatge de residu destruït d'un 50% de la roba tractada a un 8%. Aquesta poca roba sobrant es valoritza en plantes de cogeneració energètica. L'objectiu és arribar a reduir aquest volum en un 3% l'any 2015.

Actualment treballen en aquesta nova planta quaranta-cinc persones, trenta-una de les quals estaven en situació de risc d'exclusió i han estat derivades des dels diferents serveis socials, majoritàriament de la zona. Cal subratllar que vint-i-vuit d'aquests llocs de treball són de nova creació.

En el moment en què s'arribi a optimitzar la capacitat productiva ja instal·lada a la nova planta, es podrà arribar als cent cinquanta llocs de treball, més de cent dels quals seran per a persones en risc d'exclusió. ■

3a Fira d'Economia Solidària de Catalunya

La tercera edició de la Fira d'Economia Solidària de Catalunya (FESC) tindrà lloc els dies 24, 25 i 26 d'octubre del 2014 al complex fabril Fabra i Coats, al carrer Sant Adrià, 20 de Sant Andreu de Palomar, a Barcelona. Aquest espai d'ús públic per a l'experimentació cultural i artística té més de 12.000 m² de superfície i disposa de tots els equipaments necessaris per a dur a terme l'esdeveniment. Organitzada per la Xarxa d'Economia Solidària (XES), la FESC és un aparador de tots els productes i serveis que es requereixen per a cobrir les necessitats de la vida quotidiana de les persones: habitatge, alimentació, lleure, coneixement, cooperativisme, comercialització justa, serveis a persones i empreses, finances i assegurances ètiques, inserció laboral, empenedoria social, energies renovables, formació i educació, etc. És un esdeveniment anual amb projecció internacional que reuneix la gran diversitat d'experiències i pràctiques de l'economia social i solidària del territori català.

Heus aquí els objectius de la FESC:

- Donar a **conèixer** l'economia solidària i les solucions que aporta a les necessitats materials de les persones en la seva vida quotidiana.
- Divulgar les **alternatives** que aporta l'economia solidària a la crisi, tant a curt termini, per cobrir necessitats urgents, com a mitjà i llarg termini, per sortir del capitalisme.
- Donar **visibilitat** al teixit comercial i empresarial de l'economia social i solidària.
- Incrementar la **consciència** de "sector econòmic" entre els protagonistes d'iniciatives d'economia solidària.
- Fomentar la **intercooperació** entre els agents de l'economia solidària.
- **Augmentar** el nombre de persones i organitzacions compromeses en les iniciatives d'economia solidària de la XES, com a consumidores, proveïdores estalviadores o emprenedores.
- Consolidar-se com un **referent** periòdic del mercat social a Catalunya i un esdeveniment clau a Europa i la Mediterrània.

L'economia social i solidària és tota aquella activitat econòmica que es du a terme sota criteris democràtics, participatius, respectuosos amb el medi ambient i socialment responsables. Es tracta d'una economia al servei de les persones, basada en la cooperació i el bé comú i regida per principis de transparència i bon govern.

Més informació, a: www.firaesc.org. ■

Noves obertures Abacus a Andorra i València

Abacus cooperativa ha obert un Espai Abacus de més de 200 m² al Centre Comercial Andorrà (CCA), a Andorra la Vella. El local és situat a la primera planta que el CCA té al número 92 de l'avinguda Meritxell, en ple eix comercial de la ciutat.

En aquest Espai, els clients poden trobar una àmplia selecció de papereria, manualitats i llibreria, amb una oferta especial de material infantil i juvenil. A més a més, des d'aquest punt de venda, Abacus treballarà per oferir els seus productes i serveis als centres educatius andorrans, on conviuen els tres sistemes que configuren la xarxa educativa: l'andorrà (en català), l'espanyol i el francès, amb més d'onze mil alumnes en total.

Recentment, Abacus també ha obert un establiment de 750 m² a la ciutat de València, al centre comercial Aqua (carrer Menorca, 19). Aquest nou establiment Abacus de la ciutat de València és el quart al País Valencià i crearà quinze nous llocs de treball. Pel que fa a la línia de productes, l'Abacus del centre comercial Aqua disposa de les seccions de joguines, puericultura, manualitats, papereria i material escolar i d'oficina, així com llibreria infantil i d'adults, llibre de text i tecnologia. L'obertura d'aquest nou establiment a València ha suposat una inversió de 450.000 euros.

Més informació, a: www.abacus.coop. ■

Escola de Setembre de Som Energia

Del 19 al 21 de setembre, a la ciutat de València, va tenir lloc l'Escola de Setembre de la cooperativa Som Energia. Durant el cap de setmana es va debatre, fer formació i conèixer amb altres socis de la cooperativa. Un dels temes de debat va ser les noves estratègies i tecnologies de futur com a noves oportunitats per a la cooperativa. També hi va haver un espai de formació i, com a novetat, un espai de treball i de debat per als grups locals. El matí del diumenge es va dedicar al futur amb el lema "La cooperativa d'ara en endavant", que va incloure la ponència "Reflexió sobre els criteris de sostenibilitat a Som Energia" i la taula rodona "Teixint xarxa. De milers a milions. Col·laboracions estratègiques a sumar", amb les aportacions de diverses agrupacions ecologistes. L'Escola de Setembre es va cloure amb un acte per a la People's Climate Mobilisation i un dinar. Som Energia és una cooperativa de consum d'energia verda sense ànim de lucre. Les seves activitats principals són la comercialització i la producció d'energia d'origen renovable. Està compromesa a impulsar un canvi del model energètic actual per assolir un model 100% renovable. Més informació, a: www.somenergia.coop. ■

Del joí dissabte 13 de setembre al trist dissabte 20

Esteve Puigferrat

Vicepresident de la Fundació Roca i Galès

El dia 13, delegat pel president de la Fundació, vaig assistir a la visita guiada de totes les instal·lacions de la central logística d'Abacus Cooperativa, ubicada a Vilanova del Camí.

La visita, molt ben organitzada, va començar quan un autocar va passar a buscar davant l'establiment Abacus de Còrsega els qui no anàvem encotxats. Miquel Cabré Mallafrè, vicepresident d'Abacus, ens va fer els honors, però en aquell moment no vàrem intuir que el motiu que no ho fes Narcís Castanyer, el president, era una malaltia.

El més espectacular de la central logística d'Abacus és la coberta solar de més 14.000 m², construïda amb molt respecte pel paisatge i el medi ambient. Les naus estan molt ben dissenyades, de manera que tots els articles hi són tractats informàticament igual, tant si són comandes destinades a una botiga Abacus o franquiciada, o bé per a un particular que hagi fet la comanda per internet. I ja hi ha una previsió de creixement, atès que actualment només s'ocupa el 65-70% de la central.

Narcís Castanyer i Bachs, president d'Abacus Cooperativa: Gràcies a l'avis de l'Agnès, la nostra coordinadora, vaig poder assistir al seu funeral, que va tenir lloc al monestir de Sant Cugat el passat 20 de setembre. L'assistència va ser massiva, amb gent de totes les edats.

Essent allí és quan vaig comprendre la gran persona que era el difunt, a qui en el seu moment vàrem entrevistar extensament per a la nostra revista (vegeu el número 366, del juny de 2013, de *Cooperació Catalana*, pàg. 13-15). Si bé havia nascut a Girona, va deixar la seva empremta principalment a Sant Cugat del Vallès, a l'Anoia i al Barcelonès. ■

El nostre adéu a Narcís Castanyer

Narcís Castanyer i Bachs, president d'Abacus, va morir el passat 19 de setembre com a resultat del trist i ràpid desenllaç d'una greu malaltia. El Consell de Redacció de la revista *Cooperació Catalana*, així com els membres del Patronat i el personal de la Fundació Roca i Galès, expressem la nostra tristesa i solidaritat per aquesta pèrdua als seus familiars; al Consell Rector d'Abacus; a Miquel Cabré, el seu vicepresident en funcions de president, i a tots els treballadors i socis d'Abacus Cooperativa.

Reflexions per a l'any 2015

Confederació de Cooperatives de Catalunya

Durant aquest 2014, hem fet un gran esforç desenvolupant accions i programes adreçats a la renovació i l'enfortiment de les cooperatives. Tot i això, del gener a l'agost no hem arribat als nivells de creació de cooperatives que vam assolir durant els mateixos mesos dels dos anys anteriors: s'han creat vuitanta-tres empreses cooperatives, enfront de les noranta-una del 2013 o les noranta-dues del 2002. Per bé que l'economia sembla haver crescut, els emprenedors no acaben de trobar la confiança suficient per a engegar nous projectes.

En contraposició a això, el ritme de creació de llocs de treball ha sigut molt positiu. Hem superat els nivells d'ocupació de l'any 2009 i estem per sobre dels 42.000 llocs a les empreses cooperatives de Catalunya.

Aquestes dades mostren una situació dual, ja que la creació d'ocupació contrasta amb la quantitat de cooperatives que operen a Catalunya. Durant el primer semestre d'enguany, el nombre de societats cooperatives ha disminuït: tenim 4.607 cooperatives, de les quals 3.055 estan adscrites al règim d'autònoms de la Seguretat Social i 1.552 al règim general. Aquestes dades indiquen que en un any han desaparegut 123 societats cooperatives. Tanmateix, durant el mateix període, les cooperatives han crescut en 4.226 llocs de treball, fins a arribar a una ocupació de 42.203 persones.

Així és que s'està produint un creixement en la dimensió de les empreses cooperatives, tant pel que fa a les del règim d'autònoms (amb 4 treballadors de mitjana) com a les del règim general (amb 19,2 treballadors de mitjana). El creixement d'ocupació es produeix al sector serveis i, fonamentalment, a les cooperatives que tenen més de 250 persones, que acumulen prop del 70% de l'increment, tot i que també

Insistim, una vegada més des d'aquestes pàgines, que les empreses cooperatives han de considerar el mercat mundial de forma natural.

es crea ocupació a les de mida intermèdia: entre 51 i 100 persones, i a les que tenen entre 11 i 25 persones. Observem un canvi que hem de veure si es consolida.

No obstant això, aquest creixement de l'ocupació es desenvolupa en un entorn macroeconòmic difícil. L'economia continua oferint-nos unes dades molt febles, entre les quals destaquem: l'alt nivell d'atur; l'elevat deute públic, que ja ha superat amb escreix el bilió d'euros —i probablement arribarà al 100% del PIB abans de final d'any—, i la situació de la balança comercial, que enguany és deficitària. Les dades positives són el fet que els tipus d'interès disminueixin, que el crèdit s'obri un xic i l'euro s'afebleixi respecte el dòlar, cosa que pot suposar una millora de la balança comercial del 2015m que, juntament amb la baixada dels costos interns a conseqüència de l'evolució de l'IPC, hauria de permetre el canvi respecte del dèficit comercial del 2014.

Aquest quadre macroeconòmic porta al Govern espanyol a continuar dient, igual que l'any passat, que ja anem deixant enrere la crisi. Però la situació no ofereix canvis substancials. Per tant, aquesta afirmació pot ser certa i ens confirma el que molta gent va predir el 2009: que aquesta situació econòmica la tindrem durant molts anys.

ARXIU

Consegüentment, el context en què ens desenvoluparem el 2015 continuarà sent molt agressiu. Per aquest motiu insistim, una vegada més des d'aquestes pàgines, que les empreses cooperatives han de considerar el mercat mundial de forma natural. En aquest entorn de mercat, les cooperatives podran desenvolupar el seu projecte empresarial més sòlidament i crearan ocupació.

En el marc del programa Aracoop, s'han desenvolupat accions que han proporcionat més capacitats, eines i recursos per a la planificació, i un dels aspectes més importants és incorporar-los en la gestió de l'empresa. Aquestes eines de planificació i control ens permetran ordenar els objectius empresarials i alinear-los amb l'equip humà per garantir-ne l'assoliment.

La planificació anual permet elaborar una diagnosi precisa de les diferents variables en què la cooperativa es juga el futur: les persones, el mercat, les compres i el procés productiu, així com la incidència que totes aquestes tindran en els resultats i en l'evolució financera de l'empresa. Consegüentment, la planificació pot constituir un puntal fonamental de la gestió participativa i de la democràcia dins la cooperativa. ■

Hortec, agricultura ecològica per un món millor

Pep Valenzuela
Ex-libris, SCCL

“Som una cooperativa de pagesos atípica”, afirma la Núria Cantí, integrant de la gerència d'Hortec, SCCL, una cooperativa de comercialització i distribució de productes ecològics. La Núria explica que és atípica, primerament, pel context territorial i sectorial, ja que des que es va fundar reuneix productors ecològics de diferents comarques del país, o sigui que neix i viu en la dispersió territorial; i, segonament, per l'activitat i el producte que fan: agricultura ecològica (AE). La van fundar ja fa més de vint anys perquè, com ells diuen: “Els pocs pagesos que practicàvem l'agricultura ecològica teníem la necessitat d'organitzar-nos per accedir a un mercat incipient, petit i molt fràgil.” La figura jurídica escollida, “no va costar decidir-la perquè, d'una banda, la majoria de nosaltres veníem de la tradició cooperativista”. Però “sobretot perquè el cooperativisme té un règim d'igualtat entre els socis que el fa ser el format més fiable democràticament parlant, i sobretot sostenible, o sigui, coherent amb els principis que fonamenten l'AE”. Núria Cantí és filla de pagesos. “El meu company també és pagès”, comenta, “i aquest és el motiu principal pel qual estic aquí.” Ara, però, des de fa uns quants anys, junt amb dues companyes, la Montse i la Mireia, formem la gerència compartida d'Hortec. “Tenim una gerència col·legiada que ens funciona molt bé”, diu amb la satisfacció de qui demostra que també això pot funcionar d'una altra manera i perquè les tres persones responsables són dones. Residents a Sant Jaume Sesoliveres, un petit poble de l'Anoia, sempre havien format part de moviments ecologistes i tenien molt clar que, si s'havien de dedicar al camp, era per “continuar fent el que havien fet els nostres avis abans de la Revolució

Núria Cantí, gerència d'Hortec.

verda, i estàvem convençuts que, si l'ésser humà fa mils d'anys que fa agricultura i fins ara sempre ha pogut sobreviure sense estar tota l'estona llençant plaguicides sintètics i adobs químics, doncs veiem clar que això era una realitat que es podia aconseguir”. Aquesta, afirma, “no és una visió conservadora, sinó al contrari. El que volem és superar els errors comesos durant una època i que s'estan cometent encara. És ser conscients que les coses es poden fer d'una manera millor, una cosa que en aquell moment inicial semblava impossible. Tothom els prenia per bojos”. La Núria i el seu company, en Josep Serra, entraren a Hortec el 1996, però la cooperativa ja funcionava des de l'olímpic i mediàtic any 1992. “Comences a fer AE perquè t'ho creus molt, i primer n'has d'aprendre, i, quan ja en saps fer i obtens resultats, has de buscar un lloc on

comercialitzar els teus productes.” En començar, la idea era produir i trobar algú altre que et distribueixi la producció; o sigui, en això es va utilitzar el mateix patró que es feia servir en aquell moment: “El pagès al camp feia la feina, i uns altres distribuïen el producte. En el nostre cas, però, es va crear una eina cooperativa per a distribuir la producció. Hortec és una cooperativa agrària atípica perquè ens dediquem exclusivament a distribuir.” L'envasatge es fa al camp: el fa el pagès mateix. “Amb tots els criteris molt establerts”, aclareix, “que de fet són els criteris de format de demanda dels nostres clients.” De fet, va ser a les botigues on es van conèixer els pagesos fundadors. Al principi, tot i l'ecologisme, la sostenibilitat i tots els principis alternatius, no tenien clara la manera de fer-ho; després, però, la fórmula cooperativa es va revelar clarament com la millor: ni societat limitada ni anònima. És clar que, també, com diu la Núria, “hi ha molta experiència de cooperativisme agrícola, és una cosa de llarga tradició; llavors és un patró que el pagès se'l mira i l'entén i el valora”.

Això no és propietat de ningú, serveix a qui ho necessita

Tot i no ser una cooperativa agrícola com la majoria, estaven disgregats per tot el territori, actualment en dotze comarques, i això que podia ser una dificultat esdevingué un punt fort, ja que va permetre tenir molta varietat de producte. Per tant, ¿eren agricultors ecològics que es van decidir a fer cooperativisme? “Sí, exacte”, contesta la Núria. “Així, jo crec que és més coherent. Potser és una cosa personal meua, però crec que una cooperativa és que entre tots estem creant un teixit que en aquest moment l'utilitzes tu i que més endavant l'utilitzarà un altre. O sigui, que si ho fas bé i es gestiona

P.V.

P.V.

Producte d'origen Mèxic al magatzem d'Hortec.

Montse en primer pla, i al fons, Mireia, de la gerència d'Hortec.

bé, és una cosa que queda, i ara som nosaltres els qui estem aquí, però d'aquí a vint anys hi haurà una altra gent que estarà a la cooperativa i farà servir la mateixa estructura i tindrà la mateixa xarxa... Per a mi, aquesta és la part més interessant de les cooperatives. I el fet que aquí no hi han uns hereus que després les heretaran, sinó que seran les persones que necessitin aquesta eina les que la podran fer servir, ja que la tenen allà mateix.”

El primer espai físic, el cos material d'Hortec, era a Mollet, en una seu de cambres agràries. Aviat, però, durant el 1997, van haver de decidir-se a buscar un altre lloc, que va ser Mercabarna. Ho van decidir així perquè els hi va semblar l'espai més natural: el mercat central de fruita. També hi havia la idea de posar una parada al mercat pensant en la “necessitat de normalitzar una mica el consum del producte ecològic”. La seu era en un magatzem, un local que cobria la necessitat fonamental de fer distribució directa a botigues, i també van posar la parada al mercat. Però aquesta no va funcionar. “En aquell moment”, reflexiona la Núria, “crec que la majoria de la gent no estava preparada per a l'agricultura ecològica: no l'entenia bé; i, a més, el producte no estava tan ben acabat com ara, perquè no teníem tanta

experiència des del punt de vista de la producció; i la gent no valorava el producte ecològic, hi havia una certa mania: quasi tothom deia que el producte ecològic era lleig.”

Tot plegat, això ja ho sabien, però anaven tirant. Sense deixar-se embaïllar per tendències generals ni cants de sirenes de diverses menes. “Vam tenir moments de dubte”, reconeix. “En aquell moment, tota l'agricultura ecològica del país, no només de Catalunya, sinó també de la resta de l'Estat espanyol, mirava cap a l'exportació: el mercat potencial era Anglaterra, i Alemanya sobretot. Però nosaltres som un tipus de pagès mitjà: no tenim grans explotacions, i vam decidir centrar-nos més a les ciutats de més a prop. Aquí tenim persones molt a la vora, i així va ser la manera que vam començar a arrencar.” Els primers anys, van haver de pagar els peatges de rigor. “Van ser bastant durs”, reconeix la cogerent. “Ens faltava experiència, empresarial i de mercat. Aleshores vam començar a centrar-nos més a distribuir més vegades per setmana i fer créixer la xarxa de distribució, i el fet de tenir Barcelona ens ho facilitava, ho vam aprofitar, i va anar prou bé.”

Crisi de model i vaques boges

En aquest punt, una desgràcia social va esdevenir paradoxalment el factor

principal d'un salt importantíssim per a Hortec. L'esclat del tràgic i lucutós problema de la contaminació per la carn de les vaques boges va forçar canvis ràpids i grans en el sector del consum alimentari. “Per a nosaltres va ser un punt d'inflexió molt important”, recorda. “Perquè va ser un moment d'obrir consciències: allò va fer veure a la gent que podia sospitar o creure que podien haver-hi coses que estaven malament en el sistema alimentari. I, de ser una cosa que es pensava que qui sap si pot passar, va esdevenir una realitat tràgica.”

En aquest punt, la demanda es va disparar: va créixer prop del 50% en poc temps. “Per moments, per a nosaltres, semblava un desastre, créixer tant, massa, traumàtic en certa forma; però a la fi ens va ajudar i ens permeté la consolidació del projecte.”

Des de llavors, sempre hem anat creixent. La crisi ens produí una parada; però, alhora, a partir del 2008, sembla que va tocar la consciència de les persones. “La crisi ha obert la ment a molta gent i s'ha produït un canvi de valors: abans, la cosa era tenir i tenir; i ara és alimentar-se bé i cuidar-se més.”

El creixement se situa en una mitjana d'un 8% anual. La gent demana cada vegada més productes de proximitat, cosa que és un principi clau per a Hor-

La crisi ha obert la ment a molta gent i s'ha produït un canvi de valors.

tec. Tot i que, aclareix la Núria, “hi ha productes que els clients ens demanen que, si cal, els portem fins del Perú; això, intentem, però, limitar-ho al màxim, ja el producte vingut de lluny té un impacte mediambiental i social que no és suportable durant gaire temps”. Les xifres aproximades: a l'estiu, un 70% de producte venut és del país, mentre que a l'hivern només ho és un 30%; això, sobretot en verdures. A Catalunya, el producte és de socis i col·laboradors, amb els quals es fa programació conjunta. Fora de Catalunya hi ha un tipus de pagès que no és col·laborador, però que cada any, quan té la collita a punt, fa una col·laboració: són relacions estables. Després, hi ha allò del dia a dia que de vegades et demanen, i llavors l'has de comprar on sigui.

L'economia i les dones

Com hem dit més amunt, la dificultat més gran va ser la manca d'experiència empresarial. “La situació fins i tot va arribar a ser crítica”, assegura la Núria. “Sort que llavors ningú no depenia de la cooperativa, ja que això va permetre al pagès sobreviure als pagaments ajornats. Actualment, els socis sempre tenen altres coses, i això ha estat molt positiu. Diversificar sempre és interessant, en tots els àmbits. I més en el de l'agricultura.” Sobre la sempre polèmica qüestió del finançament, ho tenen molt clar: “El fet que siguem dones la majoria dels qui estem al davant, crec que hi té molt a veure. Quasi mai no hem fet operacions que no poguéssim pagar-les al comptat... Hem demanat poques coses de finançament. Hem preferit estre-nye'ns una mica el cinturó i anar fent calaix, fins que, quan ho hem tingut tot lligat, tirar endavant la iniciativa. Ara, però, per canviar de local, molt aviat, sí que dema-

Antonio, encarregat d'“entrades” al magatzem d'Hortec.

Xavi, tècnic agrupació defensa vegetal a les oficines d'Hortec.

narem diners al Coop57, del qual som socis; però ho tenim tot ben controlat”.

A la cooperativa, hi treballen vint asalariats: deu homes i deu dones. Durant deu anys Hortec ha experimentat un creixement permanent: la persona que hi entrava a l'estiu com a suport, s'hi acabava quedant. Els treballadors s'organitzen de manera bastant lliure. Però, com afirma la cogerent: “Tenim pendent funcionar com a assemblea. Hauríem de tenir almenys cada setmana un parell d'hores de calma.” Pel que fa a la Junta Rectora, poden anar-hi tots els socis: hi són convocats tots vint-i-quatre, i fins i tot poden votar igual que els membres legals de la Junta. “Ens sembla que és una manera perquè qui vulgui implicar-se més, pugui fer-ho.” En general, “tot i que no fem militància com a cooperativa, el perfil del soci

és socialment molt actiu”.

Finalment, i com a cosa molt important, com assegura la Núria: “El perfil de les botigues que servim és de producte ecològic; són petites i mitjanes, no pas grans superfícies ni cadenes. Però, a més, el nostre origen han estat precisament les botigues, i encara ho són. Han anat formant el consumidor. Han fet molt bona feina, han explicat què és el producte ecològic: formació, consells, assessorament; en definitiva, explicació”. Cal tenir en compte, també, la creixent ampliació dels perfils de consumidor. Ara tenen també restaurants, escoles, majoristes, altres pagesos i fins i tot indústria. En definitiva, un producte ecològic de confiança que Hortec distribueix amb marca pròpia: el dels socis i el d'alguns tercers; encara que la major part d'aquests darrers té la seva marca o envàs també garantit. ■

Entrevista a Núria Esteve i Rufié, Presidenta d'Honor de la Fundació Roca i Galès

“El cooperativisme fa persones més bones i societats també millors”

Montse Pallarès
Ex-libris, SCCL

Avui entrevistem la Núria Esteve i Rufié, nascuda a Badalona l'any 1926 i Presidenta d'Honor de la Fundació Roca i Galès. L'any 1982, va entrar a formar part del Patronat de la Fundació i durant els anys següents va exercir els càrrecs de secretària i vicepresidenta. I, finalment, va ser nomenada presidenta el 27 d'abril del 1988. L'agost del 2004, en el marc de la celebració de les Jornades Cooperativistes a la Universitat Catalana d'Estiu a Prada de Conflent, la Núria va rebre un homenatge en agraïment per tots els anys dedicats a la Fundació i a la defensa i la difusió del cooperativisme. Poc abans, la Núria havia manifestat la seva voluntat de deixar la presidència de la Fundació —cosa que es va fer efectiva el gener del 2005— i de continuar sent patrona de la Fundació i formant part del consell de redacció d'aquesta revista, *Cooperació Catalana*, cosa que va fer fins fa poc més d'un any.

Com va començar la seva relació amb el món cooperatiu?

El meu marit era en Jacint Dunyó, un dels fundadors de la Fundació Roca i Galès —la Fundació va començar a caminar l'any 1976— i fundador, també, de la revista *Cooperació Catalana*. Gràcies a ell, jo vaig començar a interessar-me pel món del cooperativisme i per les cooperatives. En Jacint i jo ens aveníem molt, parlàvem molt i ell sempre m'explicava quines coses feien i quina era la tasca que duia a terme la Fundació. La Fundació es va constituir per estudiar el cooperativisme i per promoure'n els valors a Catalunya. Així, la Fundació ajudava les cooperatives, que en els anys 1970 no eren com són ara: algunes estaven molt malmeses, i se'ls donava suport; però, a més, es feien conferències, debats, cursos de formació, jornades a la Universitat Catalana d'Estiu, premis a treballs sobre cooperativisme i edició de llibres, com ara es continua

Núria Esteve és la Presidenta d'Honor de Fundació Roca i Galès.

fent i es divulgava el cooperativisme. Jo acostumava a anar-hi, a aquestes xerrades i una cosa va portar l'altra i se'm va encomanar la passió pel cooperativisme i em vaig adonar que era molt important i que podia fer el món millor del que era. Vaig començar a llegir tot el que m'arribava: llibres, articles, etc. I també vaig llegir tot el que escrivia en Jacint sobre cooperatives i cooperativisme, inclosa la biografia de Ventosa i Roig, que el meu marit va escriure per encàrrec de la Fundació Roca i Galès.

Quan va iniciar la seva implicació directa amb la Fundació Roca i Galès?

En Jacint Dunyó va morir el juny del 1982. I, al juliol d'aquell any, la Fundació em va demanar que entrés a formar part de la Fundació Roca i Galès com a patrona, cosa que es va fer efectiva el mes de setembre del mateix any.

Quan vaig acceptar ser patrona de la Fundació, en un temps en què les dones no formaven part de les fundacions, tenia clar que el que volia, també, era estar dins de la redacció de la revista *Cooperació Catalana*, perquè m'interessaven moltíssim els temes que tractava i perquè pensava que tenia moltes coses per a dir i per a escriure.

La revista havia sortit per donar suport al moviment cooperatiu, per promoure'l. En aquell moment, les federacions de cooperatives no existien i la confederació tampoc, i la tasca de la Fundació era molt més necessària, perquè no hi havia ningú més que la dugués a terme. I la nostra revista era l'única que es publicava sobre el tema. La Fundació, a més a més, havia posat a disposició de les cooperatives una assessoria perquè tinguessin més facilitats per a tirar endavant. En aquella meua primera època a la Fundació Roca i Galès, em vaig fer càrrec de les relacions públiques. I això va ser molt interessant per a mi, perquè als matins anava a la meua feina a l'escola i a les tardes em dedicava a exercir aquest càrrec. Aquesta feina em va permetre conèixer molta gent i poder representar la Fundació a molts llocs, i això em va permetre créixer com a persona, però també fer-me sentir molt orgullosa de l'entitat que representava. Com a Fundació, sempre vaig assistir als congressos de l'ACI (l'Aliança Cooperativa Internacional) i del CIRIEC (el Centre Internacional d'Investigació i Informació sobre l'Economia Pública, Social i Cooperativa). Anava a La Crida, al Centre Unesco de Catalunya —del qual érem socis—, anava a Òmnium Cultural, al CIEMEN, al Departament de

Treball, a Adifuca..., i n'informava el president.

L'any 1995, en el marc de la commemoració del centenari de l'ACI, que es va celebrar a Manchester i seguint aquest esperit cooperatiu, vaig anar de visita a Rochdale.

Rochdale es troba molt a prop de Manchester, i la visita és obligada per a qui estima el cooperativisme. Vaig llegir la història dels pioners de Rochdale.¹ Els pioners de Rochdale és una lectura molt recomanable.

L'any 1844, un grup de persones hi va fundar la primera cooperativa. Aquestes persones van voler posar en comú els recursos de què disposaven i van obrir un magatzem en el qual venien els productes bàsics (farina, mantega, sucre...; oli, no, que no en gastaven).

La importància d'aquesta primera cooperativa és fonamental, perquè encara avui dia són vàlids els principis que van establir-se aleshores.

Després de tants anys d'estar implicada en el món cooperatiu, què ens podria dir, del cooperativisme avui dia?

Es fa difícil de dir. Jo crec que els problemes del cooperativisme en l'actualitat són diversos i tenen diversos motius. Tot i que hem millorat molt ara i hi han moltes competències que abans no podíem ni sospitar. I tenim una Direcció General que ha fet una feina molt important.

Un dels inconvenients que jo veig més o menys sovint és que el cooperativisme és de vegades massa tancat. El moviment cooperatiu i les persones que formen part de les cooperatives, pel motiu que sigui, per manca de recursos, perquè no saben fer-ho d'una altra manera, tendeixen a ser molt tancades. El que passa és que se'n fa poca, de difusió; sembla que la gent sigui vergonyosa quan es tracta de parlar de cooperativisme. I sembla que molta gent avui no sap de què tracta aquest tema. Hem de trencar aquest desconeixement fent-ne més propaganda, i s'ha de mostrar al món què és el cooperativisme. És molt difícil fer conèixer altres realitats amb la quantitat d'informació que tenim ara mateix, que ens arriba per totes bandes. Jo miro

d'explicar als meus néts què és una cooperativa, perquè coneguin quina és la importància de les cooperatives en el món en què vivim i que vegin com en són de valuoses.

Un altre dels inconvenients és que de vegades hi han cooperatives que no funcionen com haurien de funcionar. Si llegeixes el llibre dels pioners de Rochdale, t'adones que dins de les cooperatives les persones han d'estar unides i han d'anar totes en la mateixa direcció. Poden haver-hi diferents opinions, això és evident, però en les coses centrals, en les coses que són més importants, s'hi han de posar d'acord. Els pioners de Rochdale deixaven clar que, dins la cooperativa, no s'havia de parlar ni de religió ni de política, perquè aquestes dues coses divideixen molt els homes, i això és un exemple del que vull dir.

A les cooperatives és molt important que tothom sigui igual, han de ser tots per un, i un per tots, s'han de repartir els càrrecs i, sobretot, s'ha d'entendre que tots han d'aportar coses, perquè no n'hi ha prou que treballin unes hores i després se'n vagin a casa tranquil·lament, sense preocupar-se'n més. Cal implicació, perquè fins que no ens impliquem en els nostres negocis, en la nostra

feina, en el nostre quefer diari, no hi haurà solució a aquest desgavell de món en què vivim.

Una de les altres coses que fallen perquè el cooperativisme tingui més importància, és que falta formació en cooperativisme.³ Cal saber què és una cooperativa i cal saber què implica formar-ne part. S'ha de dur el cooperativisme a les universitats, s'ha d'explicar què és el cooperativisme als futurs mestres, perquè ho puguin explicar a la vegada als seus alumnes. Cal que totes les criatures sàpiguin què és una societat cooperativa. Fins que no s'expliqui el cooperativisme de manera normal, serà molt difícil tirar endavant.

Així, el futur no es presenta gaire favorable per al cooperativisme...

Al contrari. Jo tinc molta confiança en el model cooperatiu i estic segura que el cooperativisme salvarà el món. Els principis cooperatius que va subscriure l'Aliança Cooperativa Internacional, i amb els quals combreguem tots els cooperativistes, no han passat de moda, continuen sent tan vàlids avui dia com fa un segle. L'adhesió a una cooperativa és voluntària (tothom en pot formar part; entrar en una cooperativa és lliure, no és obligatori). Els so-

Núria Esteve va rebre una placa de nomenament de Presidenta d'Honor de la Fundació Roca i Galès, el passat 9 de juliol.

Núria Esteve va ser patrona de la Fundació Roca i Galès durant 32 anys, i Presidenta durant 16 anys.

cis gestionen l'entitat de manera democràtica i tothom pot ser-ne president, o secretari, i cada soci ha de tenir un vot...²

Això vol dir que aquests principis no són només la idea d'uns pocs, sinó que tenen una força que ha anat consolidant-se al llarg dels anys. Ara hi ha cooperatives de tota classe, però les primeres que es van crear van ser de consum. En l'actualitat, la importància de les cooperatives de treball és cabdal, i també són molt importants les seccions de crèdit de les cooperatives agràries. Actualment, a diferència del que passava fa anys, les cooperatives han après a comercialitzar els seus productes d'una manera que abans

c.c.
era inimaginable. Per això, malgrat les dificultats i els problemes, les coses han millorat molt respecte a anys enrere. Les cooperatives han crescut en volum de feina i s'han fet molt més importants, i les cooperatives de treball també estan tenint un paper fonamental en la creació d'uns àmbits sostenibles i de barri i de proximitat amb els veïns.

La societat canviarà gràcies al model cooperatiu. Estic segura que les cooperatives salvaran el món. Primerament, perquè una cooperativa uneix molt la gent que hi treballa, i el cooperativisme i la cooperació seran els instruments perquè la gent deixi de tenir-se enveja i rancúnia.

I d'on ve aquesta confiança?

Quan jo era petita i tornava d'escola, uns nens es van ficar amb mi pel camí, em van aixecar les faldilles i em van dir "ulls de gat", i jo vaig arribar a casa plorant. Quan li vaig explicar al meu pare, ell em va dir: "Aquí no vinguis mai més plorant perquè uns nens s'hagin ficat amb tu. Tu ets tan forta i tan intel·ligent com qualsevol d'ells, perquè jo t'he fet forta."

I això abans no ho deien, a les dones, abans les dones no valien res, però el meu pare em va inculcar que una dona val tant com un home i que pot fer les mateixes coses igual de bé o millor. I després, a tot arreu on he anat, ho he tingut clar. Aquest pensament m'ha acompanyat sempre i, quan he anat pel món, en representació de la Fundació Roca i Galès, he tingut clar que en aquest món hem vingut a créixer i que el cooperativisme ens ajuda a fer-ho. Sempre farem rics els capitalistes si ens conformem que ens explotin i que s'emportin ells els beneficis sense qüestionar-ho. El cooperativisme és un "tots per un i un per tots", i per això m'estimo tant el cooperativisme i el defenso a tot arreu. Perquè fa persones més bones i societats també millors. ■

El cooperativisme és un "tots per un i un per tots", i per això m'estimo tant el cooperativisme i el defenso a tot arreu.

1. El llibre de què ens parla Núria Esteve és *Història dels "Equitables Pioneers" de Rochdale*, que actualment està exhaurit, però que podeu consultar a la biblioteca de la Fundació Roca i Galès.

2. Núria Esteve es refereix als set principis del cooperativisme de l'Aliança Cooperativa Internacional (ACI, o ICA en les sigles en anglès): 1r, adhesió voluntària; 2n, gestió democràtica per part dels socis; 3r, participació econòmica dels socis; 4t, autonomia i independència; 5è, educació, formació i informació; 6è, cooperació entre cooperatives, i 7è, interès per la comunitat.

3. Núria Esteve recomana especialment la lectura del llibre *Fem cooperatives* de Santos Hernández, editat per la Fundació Roca i Galès.

Col·lecció Cooperativistes Catalans

Altres títols de la col·lecció

1. GAVALDÀ, Antoni
Josep M. Rendé i Ventosa
2. ANGUERA, Pere
Antoni Fabra Ribas
3. CASANOVES I PRAT, Josep Josep
Lladó i Quintana
4. JIMÉNEZ NAVARRO, Àngel Sants
Boada i Calsada
5. FERRER I GIRONÈS, Francesc
Joan Tutau i Vergés
6. VICEDO RIUS, Enric
Enric d'Hostalric i Colomer
7. GAVALDÀ, Antoni
Benet Vigo i Trulls
8. PLANA I GABERNET, Gabriel
Josep Roca i Galès
9. COMAS I CLOSAS, Francesc
Leonei Soler i March
10. POMÉS, Jordi
Salvador Pagès Inglada
11. AUDÍ, Pere - ORESANZ, Toni
Joaquim Llorens Abelló
12. BOSH I CUENCA, Pere
Pere Dausà i Arxer
13. DUCH PLANA, Montserrat
Micaela Chalmeta
14. SUÑÉ MORALES, Jordi Miquel
Mestre i Avinyó
15. VALLÈS I MARTÍ, Josep Maria
Josep Cabeza i Coll
16. SERRANO I BLANQUER, Jordi
Joan Salas Antón
17. GARAU ROLANDI, Miguel Joan
Peiró i Belis
18. BOSCH I CUENCA, Pere Jaume
Rossich i Bassa
19. PIÑANA EDO, Marcel·li Joan
Mestre i Mestre
20. HERNANDEZ BENAVENTE, Santos
Josep Espriu i Castelló
21. ROTGER I DUNYÓ, Agnès
Joan Ventosa i Roig
22. PONS I ALTÈS, Josep M.
Pere Boldú i Tilló
23. VALLÈS I MARTÍ, Josep Maria
Albert Talavera i Sabater

24

MIRÓ, Ivan i DALMAU, Marc
Joan Rovira Marqués

Ed. Fundació Roca i Galès amb Cossetània Edicions

FUNDACIÓ ROCA I GALÈS

Aragó, 281, 1r 1a - 08009 Barcelona
Tel. 932 154 870 - www.rocagales.cat

 facebook.com/fundacio.rocagales.5

FUNDACIÓ ROCA I GALÈS
Aragó, 281, 1r-1a. 08009 Barcelona
Tel. 932 154 870
www.rocagales.cat
cc@rocagales.cat

cooperació
CATALANA

BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

Entitat _____
Nom _____ Cognoms _____
Adreça _____
Codi postal _____ Població _____
Telèfon _____
Correu electrònic _____

☐ **Desitjo subscriure'm fins nou avís a la revista Cooperació Catalana**
Preu subscripció anual (11 núms.) 30 €

Forma de pagament

- ☐ Transferència IBAN ES37 2100 3014 7625 0001 8353
☐ Xec bancari adjunt a nom de: FUNDACIÓ ROCA I GALÈS
☐ Domiciliació bancària: Nom titular: _____
Entitat bancària: _____
Codi BIC: _____

Codi IBAN:

_____|_____|_____|_____|_____|_____|_____|_____|_____|_____|

**Preu de
subscripció anual
(11 núms.)
30 €**
Preu d'un número: 3 €

Cooperativa La Borda. Quan la lluita transforma l'especulació en habitatge digne

Montse Pallarès
Ex-libris, SCCL

Els inicis: "Can Batlló és per al barri"

El projecte cooperatiu La Borda (nom amb el qual s'ha batejat la cooperativa) neix arran de la necessitat de trobar un model d'habitatge que satisfaci les necessitats, d'habitatge i polítiques, d'un grup de persones concretes que es van trobar al caliu de l'ocupació de Can Batlló el juny del 2011. Per entendre d'on va sorgir el projecte, cal fer una mica de memòria i contextualitzar la situació de Can Batlló i les reivindicacions veïnals vinculades a l'alliberament d'aquest espai.

Can Batlló és un dels grans recintes fabrils que encara es conserven a Barcelona. Es va construir a finals del segle XIX al barri de la Bordeta de Sants, va arribar a acollir fins a cinc mil treballadors i es va convertir-se en un referent de la indústria tèxtil a casa nostra durant quasi mig segle. A partir dels anys 1940, les naus, en part, es van subdividir i es van llogar a petites indústries; d'aquesta manera, l'activitat del recinte de mica en mica va anar disminuint.

L'any 1976, el Pla general metropolità (PGM) va requalificar el recinte com a zona d'equipaments, espais verds i habitatges socials, amb l'objectiu d'eradicar la indústria de la ciutat, i això va iniciar la decadència del recinte, amb l'abandonament progressiu dels tallers. Simultàniament, el moviment veïnal va començar a reivindicar l'ús de l'espai per a equipaments comunitaris. I, l'any 1981, es va aconseguir una promesa de l'Ajuntament de Barcelona (aleshores governat pels

Can Batlló.

FLICKR / PERRIMOON

socialistes), que va romandre en stand-by durant els vint-i-cinc anys següents malgrat les reclamacions constants dels moviments veïnals. L'any 2008, les negociacions encara no havien arribat a bon port i la bombolla immobiliària ja tocava sostre. El recinte continuava sense transformar-se i les reivindicacions veïnals no havien estat escoltades ni per la immobiliària propietària de Can Batlló ni per l'Ajuntament.

Amb la perspectiva de veure el projecte aturat per sempre, els veïns, agrupats en la plataforma "Can Batlló és per al barri", van decidir engegar la campanya "Tic-tac Can Batlló". Així, l'any 2009 es van marcar com a data límit l'1 de juny del 2011 perquè comencessin les obres d'obertura i transformació del recinte, amb la voluntat que, si no era l'Ajuntament qui les duia a terme, serien ells mateixos els qui agafarien les regnes de la situació.

Davant les promeses incomplertes, l'11 de juny del 2011 tres columnes de veïns, procedents de Badal, la plaça de Sants i la plaça de la Farga, van accedir al recinte i el van ocupar.

La data de l'11 de juny del 2011 marca un abans i un després en la vida de molts dels veïns del barri. El procés que va implicar l'ocupació de Can Batlló va anar molt més enllà de crear un espai autogestionat per a l'ús veïnal, ja que Can Batlló es va convertir en un espai de resolució de totes les necessitats: culturals, polítiques, emocionals, etc. La implicació dels veïns, de les entitats i del moviment cooperatiu del barri i de militants diversos i confessos va convertir l'activitat de Can Batlló en un constant bullir d'idees, convivències i projectes.

La convivència a Can Batlló fa bullir l'olla

Durant el primer any d'ocupació, els esforços del col·lectiu es van posar en la rehabilitació del Bloc Onze, que ha esdevingut emblema i senyera del moviment. El Bloc Onze és un espai veïnal autogestionat, amb una biblioteca

popular, un auditori, un espai de creació musical, espais de trobada i tallers, un rocòdrom, sales per a xerrades, etc.

A la vegada que es rehabilitava edifici i es construïa convivència, col·lectivitat i cooperació al Bloc Onze, el barri va iniciar un procés participatiu entre les més de tres-centes persones vinculades al projecte per elaborar una llista de propostes i d'iniciatives que garantissin la diversitat d'usos del recinte i que tinguessin la capacitat d'ocupar noves naus de Can Batlló. És en aquest fer bullir l'olla que va sorgir el projecte La Borda amb l'objectiu de crear habitatge digne en un context, l'actual a la ciutat de Barcelona, que no era gaire favorable.

Tenint en compte el problema d'accés a l'habitatge que hi ha al nostre país, el nivell d'endeutament que suposa la compra d'un pis (quan no és la condemna a desaparèixer —no com a persona jurídica, sinó com a persona física— per no poder fer front a les hipoteques signades) i la falta de lloguers assequibles al mercat, és necessari crear un nou model que permeti trencar amb aquesta dinàmica en què un lloc on viure hagi deixat de ser un dret per a esdevenir un luxe. Les conseqüències de la bombolla immobiliària i de la "venta" de les ciutats al turisme, que crea aparadors lluminosos en comptes de comunitats on desenvolupar les nostres vides, ha deixat al carrer un gran nombre de persones, que reclamen el dret de trobar una solució i de canviar el model per tal de poder tirar endavant.

Com la Comissió d'Economia de La Borda posa de manifest: "És ja una obvietat dir que una de les causes de la crisi a l'Estat espanyol va ser l'esclat de la bombolla immobiliària, com també són òbvies les conseqüències que aquesta ha tingut per a milions de persones pel que fa a l'habitatge." Al darrere del projecte La Borda no només hi ha la recerca d'una solució a una necessitat col·lectiva importantíssima, com és l'habitatge digne, sinó que també hi ha un voluntat política de transfor-

Assamblea de la Borda
20/9/14.

mació de l'entorn, de la relació de les persones amb el sòl i d'aquestes entre si.

La Borda comença a caminar

La Borda és ja oficialment (el setembre del 2014), una cooperativa mixta d'habitatges en règim de cessió d'ús i de consumidors i usuaris.

El primer grup promotor va engegar el projecte a la primavera del 2012, però l'octubre del mateix any el primer grup va créixer i es van començar a redactar els Estatuts de la Cooperativa.

Al principi, el projecte havia d'anar al Bloc Dos, en un edifici que encara estava ocupat per industrials i al qual la cooperativa no havia pogut tenir accés. La idea prèvia era rehabilitar aquest edifici, pressuposant que això seria més barat que construir-ne un de nou. Però, davant la perspectiva de no saber quin cost suposaria la rehabilitació i per evitar-se sorpreses, finalment es va arribar a un acord amb l'Ajuntament per a construir en uns terrenys de la finca de Can Batlló.

La idea era que les obres comencessin la primavera següent i que acabessin l'abril del 2017.

Quin model de cooperativa

Entre les coses que s'ha plantejat La Borda com a cooperativa hi ha la convicció de no voler formar part de la Federació de Cooperatives d'Habitatges de Catalunya (l'actual Llei de cooperatives cata-

lana obliga totes les cooperatives d'habitatge a associar-s'hi) —que els membres de la Borda vinculen a un model hegemònic de les cooperatives de promoció d'habitatges que no és compatible amb els seus plantejaments ni amb el seu ideari—, i és per això que es va constituir com a cooperativa mixta, la qual cosa li permetrà poder federar-se amb les cooperatives de consumidors i usuaris.

Model d'habitatge i model de societat

El model que es planteja la cooperativa —d'acord amb les seves necessitats vitals i polítiques— és el de cessió d'ús, que s'emmiralla en l'Andel danès. Aquest model, que té més d'un segle, es caracteritza, principalment, perquè l'habitatge no pertany als usuaris, sinó a la cooperativa.

Aquest mètode, que va néixer l'any 1911, és a mig camí entre el lloguer i la propietat i deixa la titulació dels immobles en mans de les cooperatives, de manera que els habitatges no es poden vendre mai: no poden passar a ser privats. Els habitants d'un habitatge en règim Andel tenen dret a fer-ne un ús il·limitat a canvi d'una aportació inicial de capital i d'un lloguer tou.

Els membres de La Borda s'han posat en contacte amb referents en el seguiment d'aquest model de cessió d'ús (propers i llunyans) per compartir experiències i cercar resposta a les necessitats

concretes. Entre els propers hi ha la gent de Sostrecívic, de Cal Cases (a Santa Maria d'Oló) i de la cooperativa Obrera de Viviendas del Prat de Llobregat. Entre els llunyans, el mètode Andel i la Federación Uruguaya de Cooperativas de Viviendas de Apoyo Mutuo (FUCVAM).

Al darrere d'aquest model de cessió d'ús hi ha la voluntat de construir un projecte que sigui capaç de constituir-se com a referent en l'àmbit de l'habitatge a casa nostra. I que el projecte tiri endavant, més enllà de la consecució de les obres i de la finalitat de la cooperativa, amb la idea que l'associació continuï creant projectes seguint aquest model. Una vegada engegada l'associació, amb l'experiència acumulada i els aprenentatges recents, tot ha de ser més fàcil. Cal, però, una primera experiència, per poder tirar endavant nous projectes que s'emmirallin en el primer i n'aprenquin.

La cessió d'ús no només implica una relació amb el sòl i amb la pròpia "casa" diferent d'aquella amb la qual estem acostumats fins ara, sinó que també té a veure amb una revolució molt més profunda. Els habitatges en règim de cessió d'ús no tenen propietaris individuals (la propietat, com hem dit, correspon a la cooperativa, que és del col·lectiu) ni hereus. De manera que tothom podria tenir accés a un habitatge digne d'acord amb les seves necessitats (i no d'acord

amb el seu capital).

El model que es planteja La Borda, a més a més, té a veure amb les relacions que s'estableixen entre les persones.

Els experts (arquitectes i urbanistes) tenen clar que la relació que establim amb l'espai, públic i privat, també repercuteix en la que establim amb les altres persones. Per això, el projecte arquitectònic de La Borda, que executa la cooperativa La Col, es planteja la creació d'espais comuns, espais de trobada i de convivència, com ara menjadors, sales de treball (per a qui vulgui treballar des de casa), gimnàs, ludoteca, bugaderia i cuina.

Aquests espais comuns faciliten la convivència i la cooperació entre persones que no necessàriament han de ser semblants. I estableixen el marc per a unes relacions que no estiguin marcades per l'hegemonia de cap grup sobre els altres, de cap col·lectiu sobre els altres, de cap persona sobre les altres.

En aquest sentit, també s'estan redactant els estatuts de la cooperativa, que volen bandejar l'individualisme preponderant en les societats capitalistes i patriarcales. En darrer terme, el propòsit de la cooperativa La Borda i de les cooperatives que hi han al darrere és construir un model de ciutat digne i habitable, que faciliti que les persones tinguin vides que pagui la pena viure-les, i fer reals, per fi, les ciutats invisibles. ■

Assamblea de la Borda
el 20 de setembre.

Cooperativa Safrà de les Garrigues

Aura Dalmau Melis

Safrà de les Garrigues, SCCL

Durant l'edat mitjana, del segle IX al XVI, a Catalunya el cultiu del safrà estava molt estès, cultivant-se pràcticament a tot el Principat. Era un cultiu molt apreciat pel seu gran valor tant culinari com econòmic. Els àrabs el van introduir a la península Ibèrica, i al segle XIII els mercaders catalans van monopolitzar el seu comerç al Mediterrani. La importància del cultiu féu que es desenvolupessin molts mercats a moltes ciutats i pobles del territori català. Tot i això, es desconeixen les causes que portaren a la quasi desaparició del cultiu d'aquesta planta a Catalunya.

L'any 2008, a la comarca de les Garrigues es van fer les primeres plantacions experimentals de safrà per part de dos emprenedors, el Manuel Ramírez i l'Àngel López. Una part de les plantacions es feren amb bulbs portats de Castella - la Manxa i amb uns altres que recolliren de diversos pobles de Catalunya per intentar reproduir bulbs autòctons. El 2013, es va començar a desenvolupar el cultiu a la comarca de les Garrigues, essent-ne els principals impulsors el Manuel Ramírez, l'Àngel López, la Cooperativa del Camp de Cervià de les Garrigues i l'oficina del Departament d'Agricultura de les Borges Blanques. L'interès despertat pel safrà va fer que un grup de nous productors volguessin formar part d'aquest projecte plantant dos mil quilos de bulbs a les Garrigues i el Segrià i plantejant-se la possibilitat de constituir una cooperativa que comercialitzés el producte.

El 26 de juny del 2014, a Cervià de les Garrigues es constituí la Cooperativa Safrà de les Garrigues, primera i única cooperativa de safrà tant a Catalunya com al conjunt d'Espanya. Fou fundada per vint-i-cinc socis, però després d'unes quantes jornades de difusió arreu del país, l'interès ha crescut de tal manera que altres pagesos de diferents parts de Catalunya han volgut dedicar-se

SAFRÀ DE LES GARRIGUES

al conreu del safrà; i així ha augmentat en quatre mil quilos més el total dels bulbs plantats. Actualment, la Cooperativa té oberta l'admissió a nous socis perquè els nous productors puguin formar-ne part. Heus aquí els principals objectius de la Cooperativa:

- Promocionar el cultiu del safrà a Catalunya
- Donar viabilitat econòmica a aquest cultiu
- Crear marca pròpia
- Comercialitzar la totalitat del producte dels socis.

A part d'això, ofereix els serveis següents:

- Subministrament de bulbs
- Gestió de maquinària en conjunt
- Assessorament tècnic i normativa de cultiu
- Aprofitament d'estructures ja existents (conveni amb la Cooperativa del Camp de Cervià de les Garrigues)
- Creació, en el futur, d'un centre d'esbrinament i assecatge conjunt.

Safrà produït
a Les Garrigues.

La plantació de bulbs de safrà s'inicia entre el juliol i mitjan setembre, i les primeres flors normalment apareixen a partir del 12 d'octubre. Aquesta floració es produeix diàriament durant tres setmanes. Cada matí s'han de collir totes les flors de safrà com més d'hora millor, i posar-les en cistells de vímet, per a posteriorment dur a terme l'esbrinament. Aquest consisteix a separar l'estigma de la flor vigilat que els tres brins estiguin junts i tinguin la llargada correcta. I després es fa assecatge d'aquests brins. Aquests processos, que són completament manuals, poden marcar molt la qualitat del producte. Aproximadament es necessiten cent cinquanta mil flors per a produir un quilo de safrà. El safrà que es produeix a la península Ibèrica està considerat el millor del món. És per això que és un producte molt apreciat en exportació. El safrà és una espècie molt apreciada en l'àmbit culinari per la seva propietat de potenciar el gust dels aliments. Es fa servir molt en l'elaboració d'arrossos, salses, guisats i infusions, i també en pastisseria (cremes, merengues, etc.). Antigament també va ser molt utilitzat com a colorant per a teñir la roba.

Pel que fa a les seves propietats, cal dir que el safrà es caracteritza per tenir un alt contingut en ferro, potassi, vitamina B6 i vitamina C. És indicat per a la prevenció de malalties cardíques i el càncer.

El pròxim 25 d'octubre, a la localitat de l'Albagés es celebrarà la 3a Festa de la Rosa del Safrà. L'esdeveniment es convoca alternativament als pobles de Cervià de les Garrigues i l'Albagés. Consisteix en la realització de diferents actes d'acostament del producte als assistents, com ara explicacions del conreu de la planta, concurs d'esbrinament, etc. I la festa es clou amb una paella d'arròs amb safrà de les Garrigues. ■

Detall del desbrinat de les flors del safrà.

Concurs de desbrinat a la 1a festa del Safrà, el 2013.

Reptes legislatius del cooperativisme

David Cos

President de Grup CLADE

President executiu d'Escola Sant Gervasi, SCCL.

El cooperativisme europeu viu amb el cor dividit. Crec que tots els cooperativistes que participem en el model des de la convicció, amaguem encara avui una llavor dels somnis arcàdics dels millors corrents de pensament del segle XIX. Malgrat el potencial infinit del nostre somni, l'escenari polític, geoestratègic, econòmic, cultural i tecnològic d'avui és força diferent d'aquell que visqueren els pioners de Rochdale i del que viurien encara unes quantes generacions més de cooperativistes. A la vella Europa, marcada per les tradicions, sorgeixen voluntats —reiteradament discutides— d'adaptar-se a un món ben nou. Per això actualment, quan parlem de cooperativisme, hi conviuen dues tendències bàsiques. Aquest fet es veu reflectit en el conjunt de les vint-i-set legislacions diferents que en matèria cooperativa trobem a la Unió.

Quan a Europa ens hem plantejat regular “des de dalt”, el legislador ha topat amb la impossibilitat de fer casar models tan diferents. Amb exagerades excepcions, totes les lleis de cooperatives europees beuen de l'aigua reposada dels valors i principis de l'Aliança Cooperativa Internacional (ACI). Uns quants països, però, ja fa temps que han vist la necessitat d'obrir vies o esclatxes en alguns aspectes en què l'ACI és silenciosa. Aquestes noves vies es fan imprescindibles per a adaptar les cooperatives als nous i inevitables escenaris. Finlàndia, França, Itàlia, Noruega i Eslovènia estarien entre els que s'han hagut de plantejar regulacions més obertes, especialment a l'hora de contrarestar les possibles dificultats de finançament i capitalització de les cooperatives. A l'altre extrem, Xipre, Bulgària i Polònia s'afermen a uns manaments com si estiguessin gravats en unes taules eternes. El que més m'agrada del Projecte

ARXIU

de llei de cooperatives que a hores d'ara està en tràmit parlamentari a Catalunya, és que s'acosta a models com l'alemany o el suec quan deixa en mans dels socis la regulació, per estatuts, de molts aspectes decisius de les cooperatives que fins ara, a casa nostra, estaven regulats per llei. Crec que les veus crítiques amb el Projecte des del seu estat de gestació no han sabut valorar adequadament aquest punt. Amb competències fonamentals traspasades a les assemblees, qui vulgui continuar com fins ara, ho podrà fer; qui vulgui ser més papista que el Papa, també ho podrà ser. I qui vulgui innovar, renovar i reinventar, tot respectant uns mínims justos i necessaris (molt més conservadors que en determinats països europeus), també ho podrà fer. Realment em preocupa poc que el fet que el nombre mínim de socis per a formar una cooperativa sigui de dos, o de tres, o de quatre, o de... Crec que hi hauran opinions per a tots els gustos i que la manca de fe

Al capdavant, les legislacions no serviran de gaire si no som els cooperativistes els que les fem dignes.

deixa immòbils les muntanyes. Sí que m'agrada recordar que el prefix co- s'empra en sentit de 'companyia' o 'participació' i que sempre indica la suma d'individualitats. La suma mínima de nombres naturals (individualitats) és dos.

Però hi han aspectes molt més rellevants, com ara el tractament que el Projecte de llei fa dels fons de reserva. Si passegem per Europa, trobarem des de casos com el d'Irlanda, que no disposa de llei de cooperatives; el de Dinamarca, per a mi excessiu, ja que no hi ha requeriments legals a l'hora de destinar part del benefici a cap fons de reserva; el de Bèlgica, en què els percentatges els estableixen les assemblees en els estatuts, i això ja m'agrada molt més. Sobre les obligacions de les cooperatives, a través dels fons de reserva, de contribuir al moviment cooperatiu en cas de dissolució, també trobarem a Europa un gran ventall de possibilitats, fins i tot casos tan extrems com el modelo danès, en el qual no figura

aquesta obligatorietat.

¿I sobre les possibilitats de reforçar el finançament i la capitalització de les cooperatives? El Projecte de llei és molt obert i no obliga a ningú a acceptar cap soci que no comparteixi l'activitat cooperativitzada, cap soci financer. Ara bé, no totes les cooperatives catalanes tenen les mateixes necessitats. En el cooperativisme europeu hi ha un debat obert sobre el purisme d'una permissió com aquesta. Crec que la llibertat i la necessitat de construir nous models ha de prevaldre, sempre que els principis i valors cooperatius continuïn guiant les nostres cooperatives. Quan la Unió Europea va legislar sobre cooperatives transnacionals (les SCE), més enllà de les dificultats que li suposava la gran diversitat continental, ja es va adonar que es feia imprescindible que les cooperatives poguessin capitalitzar-se, amb certes limitacions que no pervertissin el model, a través de socis inversors. Aquest és un mecanisme que ha de fer més

competitives les cooperatives que es vulguin obrir camí en mercats altament difícils. Renunciar a la innovació en aquest sentit és castrar les potencialitats del cooperativisme d'ocupar places fins ara pròpies en exclusivitat d'unes altres modalitats empresarials.

Es fan necessaris cada vegada més models legislatius justos, però també oberts, que s'adaptin a cada realitat i que facilitin tant l'eficiència de les cooperatives com la seva capacitat de crear noves realitats. Al capdavant, les legislacions no serviran de gaire si no som els cooperativistes els que les fem dignes.

Els socis de les cooperatives catalanes fa dècades que reclamem que es faciliti o permeti que el cooperativisme ocupi el lloc que li pertoca en el teixit empresarial. Sabem que el model pel qual lluitem és encara nou, i que el fet que adquireixi més presència i més reconeixement pot ser molt útil en termes de justícia social, econòmica i cultural. ¡Obrim portes! ■

Bona Feina

XLVI Universitat Catalana d'Estiu amb olor de safrà

Esteve Puigferrat i Aguilar

Com a continuació dels meus bons propòsits exposats dins aquest mateix apartat en el número 378 de la nostra revista, i ara que torno anar amb el rellotge a l'hora, començaré fent referència a la lliçó sobre el safrà que va oferir-nos el dia 21 el Sr. Enric Dalmau Carré, de la Cooperativa Safrà de les Garrigues. Va ésser tan didàctica la seva exposició que algun alumne, igual que va passar-me a mi, ens venien ganes d'apuntar-nos com a socis per poder produir també aquesta espècie: el safrà, una de les més cares del mercat mundial.

En un altre ordre de coses, voldria fer esment a la trobada que el senyor Miquel Billoch i Barceló (que va entrar al patronat de la Fundació Roca i Galès el mateix dia que l'autor del present escrit), primer president de l'Associació de Federacions i Fundacions (ADIFUCA), va organitzar durant un parell de dies a Montserrat: en el primer àpat que vàrem fer tota la colla, va fer-nos un suggeriment de *real compliment*: -“Que ningú torni asseure's en el lloc que ara ocupa. Aquest ha de ser rotatiu, així aconseguïeu establir converses amb altres persones, de tal manera que ens és més fàcil ampliar les amistats. No s'hi val que les tres o quatre persones que vénen en representació d'una fundació o associació s'asseguin tots juntes a la mateixa taula, tal i com ho fan quan treballen”. Per posar-ho en pràctica a títol personal, el meu sistema consisteix a asseure'm a cada àpat en un lloc predeterminat havent seleccionat l'entorn.

D'altra banda, l'edat permet que molta bona gent t'ajudi quan veuen que necessites un cop de mà. Per exemple: a plena nit i estant ben perdut, una noia que es trobava posant benzina en una estació sense servei, en demanar-li que m'orientés per trobar el meu hostatge i donant-li com a pista una targeta de l'hotel

on es marcava un petit esquema del nucli urbà, amb el seu cotxe i en pocs minuts, va deixar-me a la porta. Vaig assegurar-li que procuraria tornar el favor ajudant, en honor seu, una altra persona. Em comprometo a fer-ho. Un altre agraïment: de sobte ens va sorprendre un xàfec d'estiu i a causa de portar una roba permeable vaig quedar tan xop que uns nois que estaven al servei de premsa i comunicacions, em varen auxiliar deixant-me una jaqueta impermeable i uns paraigües per poder assistir al concert que aquell vespre es feia a l'església de Sant Pere de Prada. Aquest concert anava a càrrec de l'Orquestra de Joves Intèrprets dels Països Catalans, acompanyats del Cor Jove dels Països Catalans. La primera la dirigeixen els mestres Salvador Brotons i Carles Gumí. La direcció del segon és d'Esteve Nabona. Durant el seu desenvolupament, va produir-se una situació curiosa: a l'hora de presentar els intèrprets de l'orquestra no es van recordar del nom de la persona que tocava la tenora. És per aquesta raó que he anat a saltar marges per aclarir el misteri i el nostre personatge es diu Jordi Figaró, professor de tenora a l'Escola Superior de Música de Catalunya des de la seva fundació.

A totes les classes que vaig assistir, llevat de la de la Roca i Galès, cada

professor passava un full als alumnes on hi anotàvem les dades personals: cognom, nom, DNI, l'assignatura, i, encapçalant l'imprès, l'àrea, el curs, el professor, el dia i l'hora. Aquest era el primer pas per aconseguir els crèdits que estaven pactats amb l'UCE, la qual havia inspeccionat prèviament els continguts de la matèria que s'impartia, amb la finalitat que aquesta tingués una qualitat acadèmica excel·lent, essent això bo per a tothom: alumnes i professors. Els alumnes que ho demanaven se'ls donava un certificat per a poder demostrar la seva assistència i assolir els crèdits corresponents, enfocats a millorar la seva nota acadèmica.

L'UCE 2014 EN DADES a 23/08/2014

Alumnes matriculats	659
Professors i conferencians	298
Organització	20
Espectacles	312
Periodistes	31
Jornades	477
Total	1797

A banda de l'homenatge a Pompeu Fabra, vaig assistir a la celebració del centenari de la Mancomunitat i de la Primera Guerra Mundial. ■

Albert Talavera Sabater.

Un lideratge ambiciós, malaguanyat

Valentí Gual

Universitat de Barcelona

Josep M. Vallès i Martí ha escrit les biografies historiades de Torres Jordi, Battestini i Galup i Cabeza i Coll (aquesta, a la mateixa col·lecció Cooperativistes Catalans) i ha aportat la necessària claror a punts foscos de la història de la Conca de Barberà al segle XX a través d'una mirada investigadora serena i lúcida. Vallès encara la figura d'Albert Talavera en la línia exigida i que escau a la col·lecció: la del cooperativista. No defuig, però, oferir una visió del Talavera polític, adscrit al partit hegemònic del catalanisme conservador, la Lliga. I ho fa amb el concurs d'una bibliografia bàsica sàviament executada, consultada i extractada. I també a través del buidat de les publicacions periòdiques, de gran riquesa i vàlua.

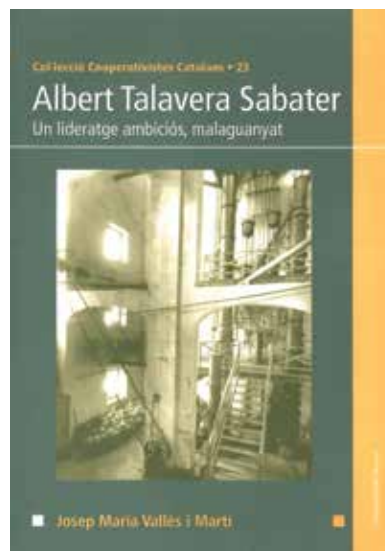
La Conca de Barberà havia esdevingut, en el darrer quart del segle XIX, una comarca on la vinya ocupava la part majoritària de la superfície conreada. L'estrall de la plaga de la fil·loxera, a partir del 1893, va fer desplegar un cooperativisme que va conèixer dues grans vies. Albert Talavera participà de la reformista, i el 1913 engrescà els propietaris del seu Sarraí nadiu a crear el Sindicat de Vinyaters. El 1914, ell i altres tres dels anomenats "apòstols" del cooperativisme (Josep M. Rendé Ventosa, Josep Cabeza i Coll i Joan Poblet i Teixidó) volgueren encarnar els seus desitjos en la Federació Agrícola de la Conca de Barberà, la qual havia d'aglutinar els sindicats agrícoles de cada poble, adquirir adobs, sulfat de coure i sofí de manera conjunta per millorar els preus de compra, establir una secció d'assegurances mútues per als animals de treball, etc. L'atac del mildiu i de l'oïdi o malura anorregà la collita del 1915. El febrer del 1916, es va constituir la FACB, i Talavera en fou nomenat tresorer. La secció d'assegurances, sota la responsabilitat de Talavera, fou objecte de fortes crítiques. El març

del 1916, fou nomenat president del Sindicat de Vinicultors de Sarraí, nascut a la seva empara.

Un dels objectius de la FACB era la fassina: la destil·leria que convertís les brises, els baixos i els vins defectuosos en alcohol i tartrats. Enllestida el juliol del 1919, Talavera en fou el gerent des del primer dia. A la primeria de l'abril del 1922, la FACB rebé la carta de Sarraí en la qual els presidents dels dos sindicats comunicaven que l'abandonaven i acusaven el gerent d'haver fet apropiació indeguda de diners, de cobrament de comissions il·legals i de corrupció. El plet, que va durar fins a finals del 1927, va deixar tocades totes les parts i, sobretot, la credibilitat de la FACB, que finalment va guanyar el contenciós.

El 1930, Talavera va fundar el Sindicat de Pagesos de Catalunya per combatre el trust dels adobs i continuà amb càrrecs de responsabilitat a la FACB, però l'afer de la fassina havia deixat una petja inesborrable. A principis d'abril del 1932, la Mútua de Propietaris del Partit Judicial, dirigida per Talavera, s'adherí a l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre (IACSI), la gran patronal del camp català.

La trajectòria política d'Albert Talavera no fou brillant. Va ser regidor, i alcalde de Montblanc, sí, del febrer a l'abril del 1931. I del gener al febrer del 1936, comissari de la Generalitat de Catalunya a Tarragona, una mena de governador civil. Però va perdre moltes conteses electorals. Talavera fou un dels integrants de la famosa "Trinitat", nom amb què es coneix els artífexs de la Lliga a la Conca de Barberà. L'acompanyaven mossèn Pau Queralt Gaya i l'impressor Josep M. Requesens. L'adveniment de la Segona República i la puixança d'ERC eclipsaren la figura d'un Talavera clarament derrotat en les eleccions constituents del juny del 1931, en les del Parlament català del novembre del 1932 i en les municipi-

VALLÈS MARTÍ, Josep M.

Albert Talavera Sabater. Un lideratge ambiciós, malaguanyat.

Valls: Fundació Roca Galès - Cossetània Edicions, 2013. Col·lecció Cooperativistes Catalans, 23. 95 pàg.

pals del gener del 1934 a Montblanc, on la Lliga assolí només una tercera part de les actes de regidor. Des del 1935, passà a residir a Tarragona, on dirigia la comissió provincial política de la Lliga Catalana. El 1936, sembla que Talavera havia emprès una deriva que portaria molts homes de la Lliga a donar suport a un cop d'estat de conseqüències molt mal calculades, talment com s'havia esdevingut el setembre del 1923. La dictadura de Franco imposà un silenci sepulcral: "Continuà a Tarragona exercint d'advocat, però no féu carrera en el règim franquista pel seu passat catalanista", malgrat els esforços "per integrar-se en el nou règim dictatorial" (pàg. 77), indicació amb la qual Josep M. Vallès gairebé clou el cos central del seu magnífic treball. ■

Donació de llibres

1. AUDÍ, Pere; ORENSANZ, Toni. *Joaquim Llorens Abelló*. Barcelona: Cossetània Edicions, 2008 (Cooperativistes Catalans, 11).
2. El crédito cooperativo en España. València: CIRIEC-España, 1997.
3. El petróleo y la energía en la economía. Bilbao: EVE, 2008.
4. ESTIVILL, Jordi. *Panorama de la lucha contra la exclusión social*. Ginebra: OIT, 2003.
5. *Experiències cooperatives*. Barcelona: Generalitat Catalunya. Departament de Treball, 2008.
6. GADEA, Enrique. *Evolución de la legislación cooperativa en España*. Vitoria-Gasteiz: CSCE-EKGK, 1999.
7. La incapacidad laboral per contingències comunes a Catalunya. Barcelona: CTESC.
8. Las entidades voluntarias de acción social en España. Madrid: Fundación FOESSA, 2003.
9. Les millors pràctiques de la política industrial en l'àmbit europeu. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2006.
10. Los consejos económicos y sociales de España. Madrid: Consejo Económico y Social, 2003.
11. LOPEZ I MORA, Frederic V. *El trabajo autónomo en España*. València: CIRIEC-España, 2007.
12. Mòdul de català ocupacional. Teoria per al formador. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2001.
13. MONTOLÍO, José María. *Legislación cooperativa en la Comunidad Europea*. Madrid: INFES, 1993.
14. MOEALLES, Alfonso Carlos. *Ineficiencias del mercado y eficacia de las cooperativas*. València: CIRIEC-España, 1996.
15. ¿Sirve la formación para el empleo? Madrid: CES, 2000.

■ La Biblioteca de la Fundació Roca Galès està al servei de totes aquelles persones que volen consultar temes referents a cooperativisme i economia social.

■ Agraïm la col·laboració de totes aquelles persones i entitats que amb les seves donacions han contribuït a assolir els 5.000 exemplars que actualment la nostra biblioteca pot oferir als seus lectors.

■ Segueixen arribant nous llibres, i a fi d'obtenir l'espai necessari, hem cregut oportú fer una reestructuració de la biblioteca, retirant les obres de les quals disposem més d'un exemplar, i d'aquelles que no tracten específicament dels temes sobre els quals estem especialitzats.

■ Cada mes, la biblioteca de la Fundació Roca i Galès publicarà a Cooperació Catalana un llistat de quinze títols d'aquest tipus de material.

■ Aquests llibres podran ser obtinguts de forma gratuïta per qualsevol persona o entitat que hi estigui interessada.

■ Com obtenir aquests llibres:

- Cal demanar-los per telèfon o per fax a la bibliotecària en horari de la biblioteca.
- Durant un període de trenta dies posteriors a la seva publicació.
- Els llibres s'hauran de recollir a la Fundació Roca i Galès i prèviament s'haurà d'omplir una fitxa amb les dades personals.
- En cap cas no es podrà fer un ús comercial del material obtingut.
- Les peticions seran ateses per rigorós ordre de comanda.

BIBLIOTECA DE LA

FUNDACIÓ ROCA I GALÈS

Horari:
de dilluns a dijous de 9:30 a 13 h.
dimarts i dijous de 16 a 19 h.
Telèfon: 93 215 48 70
Fax: 93 487 32 83
a.e.: biblioteca@rocagales.cat
www.rocagales.cat

La Biblioteca de la Fundació Roca i Galès ha rebut de nou una extensa donació de llibres de temàtica cooperativista, economia social, medi ambient i altres, que ha incorporat als seus fons. Tot i això, té un considerable romanent que posa a disposició de les persones i entitats que hi puguin estar interessades. Cal convenir dia i hora amb la bibliotecària per venir a triar-los.

Retalls

Elisenda Dunyó

AGRICULTURA Y COOPERACIÓN

Núm. 345. Juliol-agost del 2014. València

prensa@agro-alimen-tariescv.coop
www.cooperativesagroalimentariescv.com

Publicació en castellà, editada per la Federació Agroalimentària de la Comunitat Valenciana. Com ja podem veure a la portada i com a gran notícia, el titular és: “El sector cítric espanyol exigeix protecció davant la nova interceptació dels cítrics amb la taca negra”. Segueix una entrevista al president d’Anecoop. I una altra entrevista: al gerent de la Cooperativa de Viver. Les pàgines següents es dediquen al cooperativisme en general, signatures de convenis, jornades, reunions, etc. Les pàgines dedicades a l’Anecoop fan referència a les campanyes que porten a terme des de l’entitat, excursions realitzades, reunions, premis i col·laboracions. La publicació acaba amb una petita ressenya del Dia Mundial del Cooperativisme. ■

COOP Coopération

Núm. 38. Setembre del 2014. Basilea (Suïssa)

www.cooperation.ch
cooperation@coop.ch

Nou format de la revista Coop. Coopéra-tion, escrita en llengua francesa, ara amb una mida més petita i manejable. Inclou molts anuncis de productes disponibles en aquesta cooperativa de consum. Els escrits tracten de temes molt variats i d’entreteniment, més diversos monogràfics. En aquest número s’inclou un petit dossier que parla dels productes biològics. Hi han moltes seccions: infants, animals, cultura, opinió, estadística i cuina, amb un seguit de receptes —en aquest cas, totes utilitzant productes biològics. Enumerem uns quants títols dels articles que hi podem trobar. El primer el destaquem per curiós: el sondeig i la pertinent estadística a partir de la pregunta que han fet només a homes: “Quan portes la corbata?” El següent escrit tracta de la tala dels boscos i afirma que aquests no son il·limitats. En el dossier “La joventut escull bio” es vol demostrar que una generació molt jove té un paper central en la consolidació de l’agricultura biològica, la qual necessita uns coneixements específics. Destaquem, també, l’apartat “Gustos i sabors” en què s’inclou un article que fa referència a les olives i l’oli, un altre a la boteria, la tècnica de la fabricació de bótes per al vi, i un altre a les característiques dels anacards. ■

BUTLLETÍ

Revista informativa de la Cooperativa Plana de Vic
 Núm.71. Juny-setembre del 2014. Vic

www.planadevic.cat
cpv@planadevic.comr

Acabem amb la revista informativa de la Cooperativa Plana de Vic d’aquest estiu, escrita en català. Remarquem el primer article amb les xifres estadístiques: “Cooperativa Plana de Vic tanca amb 60,2 milions de facturació”. Les pàgines dedicades a les notícies posen al dia el lector dels nomenaments recents, visites, premis, etc. L’article tècnic es titula “Les micotoxines: un risc que no es pot passar per alt”. A la secció “Economat” ofereixen tres productes de la gran oferta que tenen. A “Actualitat”, “La gestió de costos en porcí: una eina imprescindible per a la bona rendibilitat de l’explotació”. També hi ha l’article “Les instal·lacions de Sitges Osona comencen una nova etapa”. I a “Curiositats”, l’article amb què s’acaba la revista: “Els canvis en les valoracions dels camps de proves durant trenta-cinc anys de treball”. ■

EL TRICENTENARI, ALS MUSEUS

Els principals equipaments culturals del país se sumen a la commemoració aportant-hi la seva mirada distintiva. De la divulgació històrica del Museu d'Història de Catalunya a la recuperació del llegat avantguardista dels 70 i 80 al MACBA, passant per l'aposta pionera d'unir cinc museus per a la gran retrospectiva d'Antoni Viladomat, el pintor del Tricentenari.

Una obra d'art col·lectiva emmarcada en tres-cents anys d'història.

- “300 onzes de setembre”, al MHC fins al 28 de setembre.
- “El pintor Antoni Viladomat, 1678 – 1755”, al MNAC, Museu d'Art de Girona, Museu de Mataró, Museu Arxiu Sta. Maria de Mataró, Museu Diocesà i Comarcal de Lleida, fins al 2 de novembre.
- “L'herència immaterial”, al MACBA fins al juny de 2015.

Commemorem el tricentenari

tricentenari.cat